

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

EYLÜL 1973

SAYI 111

CİLT : 18

350 KURUŞ

TÜRLON

Türk Nylon 6 ipliği

—SİFAŞ

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI
A. Ş.

MERKEZİ : Bursa — Sanayi Bölgesi

Telefon : 18500 — 18504

BÜRO : Bursa — Atatürk Caddesi, Ticaret Bankası, İş Han Kat 1
Telefon : 14 489

BÜRO : İstanbul — Unkapanı Atatürk Bulvarı, Manifaturacılar Çarşısı
No. 3501 — 3502 Telefon: 22 35 73 — 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyetli ve dergili sorumlulu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	750,— TL.
İç sahife	500,— TL.
Arka kapak içi	750,— TL.
Arka kapak	1000,— TL.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; /çtimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.
K. ATATÜRK

CİLT : XVII

SAYI 111

EYLÜL 1973

Fiatı : 3.5 T. L.

Yıllık : 42-6 Aylık : 21 TL.

Sahibi : Cemiyet Adına Dr. Cemalettin ÖZABACI

Yazı İşleri Müdürü : Ayhan BERMEK

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

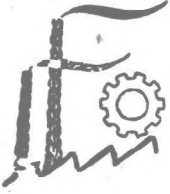
Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Sanayi potansiyeline tesir eden faktörler Orhan ÇİMEN
7. 1972 de dünyadaki tahvilat ve pay senetleri piyasaları ... Dündar MURADOĞLU
20. İstanbulluların hayvansal yem, protein ihtiyacı ve
karşılanması Zihni TIRYAKIOĞLU
24. Personel davası Ekrem GÜRCAN
28. Bilgi işletme sistemleri biliminin tarihsel gelişimi Dr. Erol EREN
32. Ayın iktisadi, mali, hukuki ve sosyal mevzuatı Mehmet EMANET
37. Ayrıcalık ve turizm bir hizmet Zerrin GÜÇ

Sanayi Potansiyeline Tesir Eden Faktörler

ORHAN ÇİMENOĞLU

Her şeyden önce sanayi potansiyeline tesir eden faktörler neler olabilir? Oldukça derin ve detaylı bir problem olduğundan, biz bu yazımızda kısaca esaslar üzerinde durmağa çalışacağız.

Bilindiği gibi sanayide, babadan kalma usullerle çalışmanın yerini modern işletme metodlarının aldığı ve çağdaş sanayici ülkelerin bu metodlarla harikalar yarattığı bir hakikattir.

Artık «muvaffak olanların beldelinin, muvaffak olamayanlarla ödenir» zihniyetinin kalkması, muvaffak olamayanların da rasyonel metodlarla muvaffak olmalarının

sağlanması zamanının geldiğini ve hatta Türkiye için bu zamanın geçtiğini söyleyebiliriz.

Ne yazık ki zamanımızda dahi hâlâ babadan kalma usullerle çalışıp, kuruluşları içinde faaliyetlerini yakından takip ve kontrol etme imkânlarını sağlayacak muhasebe kayıtlarını tutacak departmanları olmayan sınaî müesseselerin sayısı oldukça kabarıktır.

Bu girişten sonra sanayi üretim potansiyeline tesir eden faktörleri sıralayalım ve izahına çalışalım :

- 1 — Sevk-i idarede idarecilerin bilgi noksanlığı

- 2 — Sanayi işletmelerde teknik eleman ve kalifiye işçi noksanlığı
- 3 — Sanayide enerji darlığı
- 4 — Ham madde darlığı
- 5 — Finansman darlığı
- 6 — Pazarlama problemi

Bize göre, bu ana faktörlerin yanında rejim değişiklikleri ve sendikalar arası anlaşmazlıklar (GREV ve LOKAVT) sanayi üretim potansiyeline tesir eden tâli faktörlerdir. Bazan tali faktörler diye kabul ettiğimiz bu faktörler potansiyeli ana faktörlerden fazla etkilememektedir.

- 1 — Sevk-i idarede idarecilerin bilgi noksanlığı :

İdareciliğin, eskiden doğuştan bir kabiliyet olduğu kabul edilir, misallerle izahına çalışılır. Daha hâlâ da az olmakla beraber bu fikri savunanlar vardır.

Bugün için idarecilik üniversite sonrası bir eğitimi icabettiren bir meslektir. Memleketimizde bu tür idareci çok azdır. İdareci yetiştirecek müesseselerde kâfi değildir.

Bu böyle olunca sınaî işletme idarelerinde kifayetsiz idarecilerin bulunuşu tabiatıyla sınaî üretim potansiyelini etkileyecektir.

- 2 — Teknik eleman ve kalifiye işçi noksanlığı : Loncalar devrin-

de var olan çıraklık müessesesinin kalkması ve bazı sebeblerle sanat enstitüsü mezunlarının yurt dışında daha iyi imkânlarla çalışmalarını sağlamaları sanayimize lâzım olan kalifiye işçinin teminini güçleştirmektedir.

İstanbul Sanayi Odasının «noksan kapasite ile çalışma sebepleri» adı altında yaptığı bir ankete 728 işletmeden 273 ü kalifiye işçi temin edemediklerinden, tam kapasitenin altında çalıştıklarını bildiren cevaplar vermişlerdir. Sözü geçen ankete «Makina İmalât Sanayii» kolunda çalışan sınaî kuruluşlardan 53 firma cevap vermiş 35 firma kalifiye işçi teminindeki güçlüklerden düşük kapasite ile çalıştıklarını beyan etmişlerdir. (Tablo 1)

Teknik eleman ise sanayimiz için başlı başına bir problem olmuştur. Bu hususta çok şeyler yazılıp, söylendiğinden biz burada bunun üzerinde durmayacağız.

3 — Enerji darlığı : 1972 senesi Türkiye İmalât Sanayiinde, 1973 programına göre, sınaî mamul üretiminin 129 milyar TL olacağı tahmin edilmiştir. İstanbul imalât sanayii sınaî mamul üretimi aşağı yukarı % 55,5 ini kapsadığına göre İstanbulda sınaî mamul üretimi 72 milyar TL civarında olacaktır.

İstanbulda bazı sınaî kuruluş-

lar, teknik zaruretler nedeniyle, 24, bazıları 22,5 bazıları 16 saat ve ekserisi 8 saat çalışmaktadırlar. Yapılan istatistiklere göre bir müessese

maddelerinin teminindeki zorluklardan doğacak üretim kaybı da ilâve edilirse bu değerin ne kadar artacağı aşîkârdır.

Kapasite Oranlarına göre firmaların dağılımı

Faaliyet Kolları	Anket Gönderilen Firma Adedi	Cevap Veren Firma Adedi	Hammadde Darlığı	Enerji Darlığı	Finansman Darlığı	Piyasa Darlığı	Kalifiye İşçi Eksikliği
1- Madencilik ve Taşocakçılığı	50	4	-	-	2	2	1
2- Gıda ve İçki Sanayii	208	52	17	13	16	27	14
3- Dokuma Sanayii	487	104	52	34	43	54	36
4- Kundura ve Hazır Giyim Eşyası Sanayii	127	20	10	4	7	8	10
5- Ağaç ve Mantar Makulleri Sanayii	92	14	12	1	7	4	4
6- Kâğıt ve Basım Sanayii	212	38	20	11	9	12	14
7- Deri ve Kösele Sanayii	100	12	10	5	7	4	6
8- Lastik Sanayii	102	13	2	4	6	4	6
9- Kimyevi Maddeler ve Müstahzarlar Sanayii	391	63	24	15	27	26	9
10- Metalden Gayri Maderî Mamuller Sanayii	102	27	5	9	9	8	6
11- Demir ve Metallere Mütâallik Ara Sanayiler	321	38	30	11	20	8	18
12- Metalden Mamul Eşya İmalâtı Sanayii	484	126	84	40	54	43	55
13- Makina İmalât Sanayii	186	53	30	13	25	12	35
14- Elektrik Makina ve Gereçleri Sanayii	187	49	31	11	14	19	16
15- Taşıt Araçları İmalât Sanayii	139	32	24	12	17	10	14
16- Muhtelif İmalât Sanayii	285	83	53	24	31	22	29
T O P L A M :	3473	728	404	217	296	263	273

Çaymak, İstanbul Sanayi Odası

Tablo : I

günde ortalama 11,30 saat çalışmaktadır. Toplam üretim değeri İstanbul'da 72 milyar TL olduğuna göre bir saatlik mamul üretim değeri 20 milyon 870 bin TL dir. Gene yapılan ayrı bir ankete göre İstanbul'da 300 iş günü içinde 81 saat elektrik cereyanı kesilmiştir. Bu hesaba göre İstanbul imalât sanayiinde elektrik cereyanının kesilmesinden dolayı 2.257.747.000 TL lık bir üretim kaybı olmaktadır. Buna tahditli elektrik verilmesi ve diğer enerji

(«Noksan kapasite ile çalışma sebepleri» anketine cevap veren 728 firmadan 217 firma enerji darlığı dolayısıyla tam kapasitenin altında çalıştıklarını beyan etmişlerdir.)

4 — Ham madde darlığı : - Sanayi üretim potansiyelini etkileyen en mühim faktörlerden biri de bu faktördür. İthalât rejimindeki devamlı değişmeler ve yerli ham maddenin teminindeki güçlükler sanai

mamul üretim faaliyetlerini geniş ölçü de etkilemektedir.

Tablo 1 de görüleceği gibi 404 firma düşük kapasite ile çalışmala-

lara girişmek, bilhassa küçük ve orta çapta sanayiciler için büyük külfet olmaktadır. Finansman darlığını gidermek çapasında olan kuru-

Firmaların, düşük kapasite ile çalışmalarının sebeplerine göre dağılımı

Faaliyet Kolları	Gönderilen Firma Adedi	Veren Firma Adedi	% 100-91	% 90-70	% 69-50	% 50'den aşağı	% 100-91	% 90-70	% 69-50	% 50 den a şağı
1- Madencilik ve Taşocakçılığı	50	4	-	2	2	-	-	1	3	-
2- Çiğ ve içki sanayi	208	52	9	17	17	9	9	18	16	9
3- Dokuma Sanayi	487	104	21	51	28	4	15	50	32	7
4- Kundura ve Hazır Giyim Eşyası Sanayi	127	20	2	7	8	3	2	8	6	4
5- Ağaç ve Mantar Mamulleri Sanayi	92	14	1	6	5	2	-	7	5	2
6- Kağıt ve Basım Sanayi	212	38	8	14	11	5	8	17	10	3
7- Deri ve Kısile Sanayi	100	12	1	2	7	2	1	15	4	2
8- Lastik Sanayi	102	13	2	6	3	2	2	5	4	2
9- Kimyevi Maddeler ve Müstahzarlar Sanayi	52	63	11	16	22	14	11	24	20	8
10- Metalden Gayri Madeni Mamuller Sanayi	102	27	6	8	7	6	7	11	8	6
11- Demir ve Metallerle Müteallik Ana Sanayiler	120	39	1	18	17	12	1	15	13	9
12- Metalden Mamul Eşya İmalatı Sanayi	183	126	11	18	38	29	15	21	27	23
13- Makina İmalat Sanayi	7	9	2	21	16	14	5	22	15	11
14- Elektrik Makina ve Cihazları Sanayi	187	49	4	25	13	7	6	21	16	8
15- Taşıt araçları imalatı sanayi	139	40	1	19	10	8	3	15	10	2
16- Muhtelif İmalat	137	2	7	22	32	22	8	24	35	18
TCP, ASA	137	122	87	266	236	139	93	284	239	112
			(11,9)	(36,6)	(32,5)	(19,0)	(12,8)	(32,0)	(32,8)	(15,4)

Tablo : II

rının nedenini ham madde darlığına bağlamışlardır.

5 — Finansman darlığı : - Sermaye piyasasının teşekkül etmemesi, sanayi kuruluşları zor duruma düşürmektedir. Banka kredi faizlerinin yüksek oluşu ve dolayısıyla mamul maliyetlerine intikal ettirilmesi gibi problemler sanayii etkilemektedir. Ayrıca yeni yatırım-

lar holdingleşmeye gitmektedirler. Böylece kuruluşlar arası sermaye akımını sağlamaya çalışmaktadırlar.

(Tablo 1 de 728 firmadan 296 firma finansman darlığı nedeniyle düşük kapasite ile çalıştıklarını beyan etmişlerdir.)

6 — Pazar problemi : - Türk sanâi müesseseleri son zamanlara

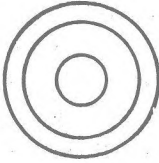
kadar «imal edilen satılır» prensibinden hareket ederek kalitatif ve kantitatif pazar araştırması yapmaktan uzak kalmışlardır. Başka bir deyimle : Sınai kuruluşların yurt içinde ve dışında karşılaştıkları pazarlama problemlerinin başlıca nedeni pazara dönük imalât yerine, imâl ettiklerini satmağa çalışmalarıdır. Asıl olan pazar araştırmalarının yapılıp, elde edilen sonuçlara göre imalât kısmı ile işbirliği ile yapılacak prototiplerin pazar testine tabi tutulmasından sonra kesinleşen esaslara göre normal üretime geçilmesidir.

Memleketimizde mamûlün ham maddesinden, tüketiciye intikal edene kadar geçen safhaların plânlarını yapan sınai kuruluş sayısı

çok azdır. Bu nedenle de piyasa darlığı çekilmektedir. Nitekim tablo 1 de de 728 firmadan 263 ü piyasa darlığından şikâyetcidirler.

Her şeye rağmen sınai kuruluşlarımızda az da olsa bir rasyonalizasyona gidildiğini tablo 2 de görmek mümkündür. Nitekim 1972 de % 90 dan yukarı firma sayısı (728 firma için) 87 den 1973 de 93 e, % 70-90 arası kapasite ile çalışan firma sayısı 266 dan 284 e çıkmış, % 50-60 kapasite ile çalışan firma sayısında değişiklik olmamış ve % 50 den aşağı kapasite ile çalışan firma sayısında düşüş olmuştur.

Tablolar, sektörlerler bakımından durumlarını gösterdiklerinden daha fazla izaha lüzum görmüyoruz.

1972 de Dünyadaki Tahvilât ve pay Senetleri Piyasaları (*)

Çeviren : Dündar MURADOĞLU
(T. C. Merkez Bankası
Teftiş Kurulu Bşk.)

1 — Tahvilât Piyasaları :

1972 de parasal olaylar uluslararası tahvilât piyasalarında önemli bir rol oynamıştır. Parasal hâdiseler milli piyasaların çoğu üzerinde, evvelce olmas bile halen, yabancı etkiler, yasaklayıcı ve kısıtlayıcı tedbirler, bir tahvilât akımı veya buna paralel bir piyasanın varlığı, tahvilât piyasasının mali tü-

züşü, gibi çeşitli etkenlerin dış tesirleri dolayısıyla, az etkili olmuştur. İşte bundan dolayıdır ki ulusal tahvil piyasaları iç faktörlerin tesiri altında kalmaktadır.

1972 de Faiz Hadlerinin Gelişmesi :

Batı Avrupada faiz hadlerinin gelişimi ana hatları itibariyle üç dönem arz etmektedir: Birinci üç ay zarfında faiz hadleri seviyesinin nispeten yüksek bulunması ve yabancı sermayeleri celbetmesi, ikin-

(*) «Problèmes Economiques»
Dergisinden aktarılmıştır.

ci ve üçüncü üç aylarda özellikle spekülasyonla ilgili sermaye akımının mevcudiyeti ve dördüncü üç ayda enflasyona karşı sert bir mücadelenin belirginliği.

Faiz haddi konusunda ekonomik duruma ve çeşitli enflasyon derecelerine göre yürütülen farklı politikalar sonucu Batı Avrupada cari olan kısa vâdeli faiz hadleri, 1972 başında A. Birleşik Devletlerindeki aşmış ve bu Batı Avrupa ülkelerine doğru sermaye hareketlerini tevlit etmiştir. Bununla beraber, A. Birleşik Devletlerinde «Twist» (kısa vâdeli faiz hadlerinin yükselmesi) işleminden sonra ve Batı Avrupada iskonto hadlerinin mükerrer olarak indirilmesi neticesinde bu durum sona ermiştir. Iskonto hadlerinin bu azalışları tesiriyle uzun vâdeli faiz hadleri de genellikle alçalmak zorunda kalmış ancak bu düşüş her yerde aynı şiddette olmamıştır.

Daha sonra faiz hadleri, parasal durumun yeniden karışmasına kadar, Batı Avrupa para ve sermaye piyasalarında nispeten kararlı olmuştur. 23 haziranda sterlinin dalgalanması şimdiki uluslararası para sisteminin dengesizliğini gerçekten apaçık ortaya koymuştur; dolara karşı güvensizlik, bu para üzerinde yapılan ve hakikaten çok kuvvetli bir basınç şeklinde yeniden belirmiştir. Böylece Batı Avrupa ül-

keleri, bir kere daha, çok büyük bir sermaye akımıyla karşı karşıya kalmağa mecbur olmuşlar ve bu uluslararası sermaye hareketlerine karşı kendilerini, ekseriya çok sert, bir takım sınırlamalarla korumağa çalışmışlardır. Sermaye akımı üzerindeki bu kısıtlamaların ağırlaştırıcı bir etkisi olmasına rağmen muhtelif para piyasalarındaki faiz hadlerinde bariz bir düşüş müşahade edilmiştir. Ancak, bu parasal olayların ulusal tahvilat piyasalarında yarattığı gevşeme Hollandanın mevcudiyeti veya Federal Almanya Cumhuriyetinin kendi memleketlerinde mukim olmayanların milli tahvilât satın alabilmeleri için bazı kısıtlamalar kabul etmeleri veya buna paralel bir piyasanın Fransada da bulunuşu dolayısıyla çok mahdut olmuştur. Bu gibi sınırlamaların mevcut bulunmadığı Belçika ve Avusturyada (Avusturyada hiç değilse Ekim ortalarına kadar) aksine, kurlarda açıkça elverişli bir yansıma kaydedilmesi mümkün olmuştur.

Bu arada parasal durum, bir yandan spekülasyonla ilgili tazyiklere boyun eğmeğe kararlı olan Batı Avrupalı para mercilerinin tutumu ve diğer yandan Federal Reserve'in kambiyo piyasalarına ve F.M.I. nin (Uluslararası Para Fonu) yıllık toplantısına yapıcı düşünceyle hâkim olan müdahaleleri sayesinde üçün-

cü üç ay zarfında yeniden aydınlığa kavuşmuştur. Böylece faiz hadlerinin inkişafını tayin etmek için, iktisadi faaliyetin iyileşmesi, enflasyon akışının hızlanması, artan finansman ihtiyaçları, gibi iç etkenler tekrar üstünlüğü ele geçirmişlerdir. Bu dahili unsurların, önce para piyasası üzerinde (enflasyona karşı ortak mücadelenin kadrosu içinde iskonto hadlerinin birlikte yükselmesi), daha sonra da, bütün ülkelerde aynı oranlarda olmamak üzere, tahvilât piyasaları üzerinde faiz haddi artışına meydan verdikleri aşikârdır. Bu süre zarfında kısa vâdeli faiz hadleri, Batı Avrupadakilerden daha yavaş bir seyirle, A. Birleşik Devletlerinde de yükselmeye başlamış bulunuyordu.

Milli Tahvilât Piyasaları :

1972 nin başında, **Belçika tahvilât piyasası**'nda faiz hadlerinin düşüşü, sonuncusu martta olmak üzere, resmi iskonto haddinin üç aşamada % 5,5 tan % 4 e inmesiyle kolaylaşmıştı. Hazirandan itibaren, ödemeler dengesinin müsait olarak inkişafı, faiz hadleri üzerinde az bir yansıması bulunan ve bilhassa büyük tutarların kolayca plase edilmesine imkân veren önemli bir likidite genişlemesiyle kendini göstermiştir. Dış ülkelerde faiz hadleri yükseldikçe ve memleket dahilinde de kısa vâdeli faiz hadleri arttıkça (özellikle Kasım ve aralıkta

iskonto haddinin yükselişiyle) yatırımcılar çok kararsız olarak daha az verimli yeni emisyonlara ilgi gösteriyorlardı. Kasım bidayetinde emisyonu yapılan Yollar Fonu (Fonds des Routes istikrazının koşullarını da ıslah etmek lâzım mıydı, zira daha sonraki yeni ve mecburi istikrazlar öncekilere nazaran daha zor plase edilmişlerdir.

Alman tahvilât piyasası'nda faiz hadleri oldukça müstakar kalmış ve nisan - mayısa kadar mutedil olarak yükselmiştir, bu tarihlerde ise piyasa mecburen çok güçlü gerginlik yaratan olaylarla karşı karşıya gelmiştir. Gerçekten, mesken yapımının çok yaygınlaşması ipotek yolu ile iş yapan ortaklıkların finansman ihtiyaçlarını hissedilir ölçüde artırmıştır; bu ihtiyaçlar büyük kısmı itibariyle teminat mektupları ihracı (bir önceki yıla nazaran bunların emisyonu iki kat fazla olmuştur) suretiyle karşılanmıştır. Keza, bağlı mercilerin finansman ihtiyaçları da - ki bunların en büyük payı komünlere ait tahvilât ihracı sureti ile karşılanmaktadır - kayda değer bir ölçüde artmıştır. Esasen günümüzde ihraç edilmiş bulunan sabit gelirli değerlerin yarısından biraz fazlasının teminat mektubu veya komünlere ait tahvilât olduğu bildirildiği takdirde bunun önemi açıkça anlaşılmış olur. Uluslararası parasal anlaşmazlıklar bu kez Fede-

ral Cumhuriyete peşinden tahvilât piyasasını genişleten, alışılmış ve önemli bir sermaye akımı getirmemiştir; haziran ortasından itibaren sabit gelirli milli kıymetlerin ülkede mukim olmayanlar tarafından satın alınması fiilen imkânsız bir hale gelmiştir. O andan sonra sermaye piyasasında faiz hadleri devamlı olarak yüksek kalmıştır ki bu hal, konjonktürel kalkınmanın başladığı bir sırada hiç alışılmamış olan bir husustur.

1971 de oldukça hissedilir bir yükselme ile belirli görünen **Fransız tahvilât piyasası** nın faiz hadleri söz konusu yıl zarfında devamlı olarak yüksek kalmıştır. Faiz hadlerinde hafif bir düşüş ancak ikinci üç ay içinde emisyon faaliyetinin zayıflaması nedeniyle olabilmektedir. Faiz hadlerinin yüksek düzeyde oluşu, çok müsait iktisadi inkişaf (1972 de gerçek gayri safi milli hasılânın tahmini gelişme hızı % 5,8 dir), 1972 başından itibaren bütün gücüyle tezahür eden kuvvetli enflasyonist gerginlikler ve sermaye piyasalarına karşı vaki olan çok büyük taleple (ikinci üç aylık dönem hariç) izah olunmaktadır. Yabancıların Fransız frangı olarak yazılı tahvillerdeki çıkarları, euro-FF piyasasının sağladığı safi verimin daha kârlı oluşu ve Fransız tahvilât piyasasında kaynakta tevkife ait tutulan hesap dolayısıyla bu piyasaya tev-

cih olunmuştur.

Hollandada 1972 nin ilk ayları içinde konjonktürel alçalma devam etmiştir. Yetkili para mercileri buna çare bulmak için düşük faiz hadli bir politika seçmişlerdir. Bu andan itibaren **Hollanda tahvilât piyasası**ndaki faiz hadlerinde, birinci üç ay zarfında, oldukça belli bir tenezzül kaydedilmiştir. Netice itibariyle, Hollanda sermaye piyasasına uygulanan faiz hadleri, büyük miktarda sermaye çıkışı husule getirecek ki bu da iç piyasada faiz hadlerini yeniden yükseltmiştir. bazı önemli yabancı piyasalardakinin altına inmiştir; böylece, birinci üç ay zarfında düşüş büyük miktarda değersiz bir hale gelmiştir. Parasal sıkıntının geri gelmesiyle sermaye akımı sayesinde, tahvilât piyasasında da bir huzur belirmiştir; bununla beraber bu sükûn («florin -O») tahvilleri akımının varlığıyla sınırlı kalmıştır. Böyle iken yılın son ayları zarfında Hollanda sermaye piyasasındaki faiz hadlerinde çok az bir yükseliş belirmiştir.

1971 de **İngiltere tahvilât piyasası**nda daha önce kayda değer bir düşüş gösteren faiz hadleri, 1972 nin ilk yarısında her şeye rağmen nispeten yüksek bulunan bir seviyede kolayca tutunabilmektedir. Her şeyden evvel, ekonomik faaliyet nispeten az olmuştur, öyle ki birinci üç ay içinde sermaye piya-

TAHVİLLERİN ORTALAMA GAYRİ SAFİ VERİMİ

	Belçika (1) (6)	Holanda (7)	F. Alm. Cumhu. (7)	Avus- turya (7)	İtalya (8)	Fransa (7)	A.B.D. (5)	İngil. (7)	İsviçre (7)	U.C. (1)(3)	A.B.D.\$ Uluslara (1)(4)	DM Ulus- larara (1)	D E F C I S I
1964	6,34	5,35	6,20	—	6,97	5,45	4,14	6,42	4,07	5,69	5,45	5,66	
1965	6,53	6,09	7,10	6,52	6,51	6,28 (9)	4,43	6,59	3,98	5,85	6,01	6,54	
1966	6,70	6,67	8,10	6,93	6,40	6,79	4,65	6,78	4,53	6,65	6,78	7,32	
1967	6,51	6,39	7,—	7,24	6,54	6,75	5,36	7,20	4,55	6,38	7,05	6,87	
1968	6,62	6,60	6,50	7,74	6,55	7,76 (9)	5,65	8,17	4,33	6,63	7,11	6,31	
1969	7,03	7,90	6,80	7,53	7,28	8,71	6,81	9,04	5,34	6,99	7,96	7,63	
1970	6,74	7,77	8,30	7,81	8,70	8,12	5,97	9,79	5,70	7,64	8,24	7,42	
1971	6,65	7,79	7,90	7,71	7,22	8,01	5,62	8,10	4,99	7,17	7,74	7,08	
1972 :													
Mart	6,69	7,26	7,40	7,53	7,43	7,83	5,66	8,38	4,77	6,42	7,75	6,29	
Haziran	7,04	7,56	7,90	7,39	7,15	7,56	5,59	9,27	5,06	6,43	7,71	6,35	
Eylül	7,12	—	7,80	7,06	7,22	7,61	5,70	9,42	4,98	6,13	7,58	6,15	
Kasım	7,33	—	8,— (2)	7,22 (2)	7,17 (2)	7,63 (2)	5,69 (2)	9,57	5,08 (2)	6,39	7,36	6,53	

(1) Verimler KB (mali verimleri); diğer verimler ilgili Merkez Bankalarının yayımlarından aktarılmıştır.

(2) Ekim

(3) Uluslararası emisyon

(4) Müstakrizleri Amerikalı olmayan uluslararası emisyon

(5) A. Birleşik Devletleri uzun vâdeli Devlet Bonoları

(6) 10-20 yıl vâdeli Kamu Fonları

(7) Kamu Fonları

(8) Kamu Fonları ve sınaî tahvilât

(9) Yeni sıra

sına müracaat kendini belli edecek kadar olmamıştır. Buna bu dönemde bir de fiat yükselişi seyrinin açıkça yavaşlaması ilâve olmuştur. Sterlinin karşılaştığı güçlükler Birleşik Krallıktan (İngiltereden) cəsim miktarda sermaye kaçışına âmil, bu da sermaye piyasasında faiz hadlerinin hissedilir ölçüde yükselişine münce olmuştur. Ancak, bunu takiben kurların yeniden yükselişi, bir taraftan ekonomik faaliyetin tekrar canlanmasının, diğer yandan aynı zamanda sermaye piyasasına artan müracaatların ve binnetice enflasyonun tabii akışının yeniden artışının etkisiyle faiz hadlerinin tekrar yükselmeye başlaması dolayısıyla, kısa süreli olmuştur.

Amerikan tahvilât piyasası'nda faiz hadlerinin gelişmesindeki belirlilik burada önemli çalkantıların mevcut olmasıyla özellik göstermiştir. Bütün yıl gözönünde tutulduğu takdirde tahvillere ait faiz oranlarının oldukça istikrarlı kaldığı görülür. Yılın başında yetkili para mercileri ucuz para politikasını seçmişlerdir; bu politika gittikçe daha az yayılma eğilimi gösteren bir mahiyet almış, fakat Federal Reserve, ekonomik kalkınmayı tehlikeye sokmamak için faiz hadlerinin yükselişini tahdit etmemeğe gayret sarfetmiştir. Bu arada, fiat ve ücretlere ait politika büyük bir

başarı kazanmış ve enflasyonun tabii akışı sarıh bir yavaşlama belirtisi göstermeğe başlamıştır. 1972 yılında sermaye piyasasına yapılan müracaat bir evvelki senenin yüksek düzeyini bulmamıştır.

Hakikaten yetkili kamu mercilerinin sermayelerine karşı talepte bir düşüş olmuştur ve bunlar büyük kısmı itibariyle yabancılar tarafından fazladan finanse edilmişlerdir. Bundan başka özel ortaklıklara ait tahvilât ihracatı da sayı ve yoğunluk bakımından yaklaşık olarak % 20 azalmıştır.

Her ne kadar **Avusturya tahvilât piyasası'na** müracaat önceki yıla nazaran % 75 kadar fazlalaşmışsa da, bu aşırı sermaye talebi, harici olduğu kadar dahili etkenlerin de tesiriyle, gerginlik yaratacak hadiselerle sebebiyet vermemiştir. Avusturyada mukim olanların tahvilât piyasasına karşı ilgileri, diğer plasman biçimlerine nazaran bunu özellikle daha elverişli bir verime sahip bulmaları nedeniyle, canlılık arz etmiştir. Buna ayrıca yabancılar tarafından satın alınan birçok Avusturya tahvilâtı da eklenmiştir. Bu satın almalar, dahili likiditeyi son derece kolaylaştırdığından, bu suretle de enflasyonu şiddetlendirdiğinden ve aynı zamanda faiz hadlerinin yükselmesine yol açtığından, ekim ortasında sınırlandırılmıştır.

**ULUSLARARASI PAY SENETLERİ VE TAHVİL İSTİKRAZLARINA AİT
KAMUSAL EMİSYONLARIN PARA CİNSİNE GÖRE SINIFLAMALARI**
(milyon \$ olarak)

D E R G İ S İ

	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1	9	7	2		1972
								I	II	III	IV	(1)	(1)
1. Avrupada ihrac ve kote edilmiş ulus- lararası emisyon :													
UC	—	76	19	57	60	54	167	—	—	—	—	—	—
E	—	—	—	—	—	50	85	30	—	—	—	—	30
A.B.D.\$	371	734	1.469	2.329	1.373	1.759	2.172	625	850	524	1.011	3.010	
DM	315	328	159	905	1.314	638	1.166	394	377	285	382	1.438	
FF	25	40	12	20	—	—	54	98	156	142	138	534	
Lit.	24	70	—	24	24	—	24	34	—	70	—	104	
FB.	12	10	21	30	—	15	65	22	11	—	27	60	
L.	—	56	42	—	116	—	36	—	65	—	—	65	
L./DM.	64	20	20	29	—	—	36	—	21	78	—	99	
\$/F Lux	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—	—	—	
F Lux	1	—	—	—	—	—	26	7	38	101	51	197	
FS.	88	95	123	224	242	187	485	134	266	161	185	746	
Fl.	50	—	13	36	—	—	22	—	—	—	—	—	
Av. Şil.	—	—	—	6	4	5	6	—	—	—	—	—	
J. Yeni	—	—	—	—	—	17	31	—	97	130	65	292	
DK/DM.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	—	37	
\$. Avustr. / DM.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	—	32	
Toplam	950	1.429	1.878	3.660	3.133	2.725	4.395	1.344	1.881	1.560	1.859	6.644	

	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1 9 7 2 I II III IV	1972 (1) (1)
2. Sadece New York'a kote olan fakat A. B. Devletleri dı- şında plase edilmiş bulunan uluslararası emisyon (uluslararası mübadelelere tabi olmuş) :	330	129	92	175	165	40	25	40 — —	b.d. b.d.
Toplam (1+2)	1.280	1.558	1.970	3.835	3.298	2.765	4.420	1.384 1.881 1.560	b.d. b.d.
3. A. B. Devletlerine plase edilen ulus- lararası emisyon (uluslararası mü- badelelere tabi olmamış) :	445	457	965	1.085	440	650	550	350 135 150	b.d. b.d.

Uluslararası Tahvilât Piyasaları :

1972 de uluslararası tahvilât piyasalarında emisyon faaliyeti bakımından bütün rekorlar kırılmıştır. Gerçekten halka arz olunmak için emisyonu yapılan uluslararası tahvillerin hacmi, bundan önceki rekoru aşarak (1971 de \$ 4395 milyon), \$ 6644 milyona varmıştır.

Üçüncü üç ay zarfında, parasal huzursuzluklardan ileri gelen bir yavaşlamadan başka dolar üzerinden yapılmış uluslararası istikrazlar hemen hemen hiç kesintisiz ihraç edilmeğe devam olunmuş ve bunların tutarı büyük bir miktara erişmiştir. Böylece, dolar olarak yapılan kamusal emisyonlar \$ 3010 milyonu yani toplam emisyon hacminin % 45 ini bulmuştur.

1972 nin son üç ayı içinde, \$ üzerinden yazılı, önemli tutara varan bir uluslararası istikraz da Japonyada mukim olanlar nezdinde plasman konusu olmuştur. Sermaye girişimlerinin artması karşısında Japon yetki mercileri sermaye çıkışına ait birçok kısıtlamaları yumuşatmışlardır; böyle Japonyada mukim olanlar euro-tahvilât yani Avrupa kökenli tahviller elde etmek imkânını bulmuşlardır. Bundan birçok esham ve tahvilât sahibi Japon, halka açık piyasadakinden biraz daha iyi koşullarla bu istikraz-

lara büyük hacimde plasman suretiyle faydalanabilmişlerdir. Bu özel plasmanların genişliği konusunda elde hiçbir veri mevcut değildir; söz konusu istikrazlara dayalı bir tahmin bunun 500 milyon civarında olduğunu göstermektedir ki bu aynı dönem içinde halka açık emisyonların aşağı yukarı yarı hacmine tekabül etmektedir.

Diğer cins uluslararası tahviller bahis mevzuu olduğunda, uluslararası emisyon parası sıfatı ve bilhassa artan önemi dolayısıyla FF (\$ 534 milyon 1971 deki \$ 54 milyona mukabil) ve Lux. F (\$ 197 milyon 1971 deki \$ 26 milyona karşılık) göze çarpmaktadır. Bu başarı sadece alâkalı memleketlerdeki yetkili para mercilerinin bu konudaki tutumlarıyla değil, aynı zamanda müstakrizlerin ve bilhassa yatırımcıların kuvvetli para üzerinden yazılı pay senetleri ve tahvilât sahiplerine karşı gösterdikleri ilgi dolayısıyla mümkün olabilmektedir.

C. E. E. (Avrupa Ekonomik Topluluğu) paralarının faiz hadleri ek senetleri başvurulmuş esas kaynak olmak üzere E (Avrupa Para Birimi) üzerinden bir tek emisyon yapılmıştır. Bu emisyon Brezilya Cumhuriyeti tarafından piyasaya sürülmüştür.

U C olarak hiçbir istikraz ihraç edilmemiştir. Aksine, mevcut for-

**EMİSYON YAPAN TEŞEKKÜLÜN MİLLİYETİNE - MAHİYETİNE VE
EMİSYON CİNSİNE GÖRE AVRUPADA ULUSLARARASI
EMİSYONLARIN DAĞILIMI**
(milyon \$. olarak)

	1968	1969	1970	1971	I	II	III	IV (1)	1972 (1)
a) İhraç edenin milliyetine göre :									
— C.E.E. Avrupa Ekonomik Topluluğu (A.B. Devletleri teminatını haiz Lüksemburg portföyüne sahip şirketler hariç olmak üzere)	423	564	766	468	84	190	41	93	408
— A.E.L.E. (Avrupa Serbest Mübade- le Birliği) ülkeleri	376	517	475	1.027	503	324	404	462	1.693
— Avrupanın geri kalan memleketleri	16	76	45	184	15	—	7	141	163
— Amerikan firmaları ve A.B. Mevlet- leri teminatını haiz Lüksemburg portföyüne sahip ortaklıklar dahil olmak üzere	1.853	1.002	677	1.144	262	787	426	432	1.907
— Uluslararası teşekküller	351	255	244	898	268	290	196	347	1.101
— Geriye kalanlar	641	719	518	674	212	290	486	384	1.372
Toplam	3.660	3.133	2.725	4.395	1.344	1.881	1.560	1.859	6.644
b) Emisyonu yapanın mahiyetine göre :									
— Özel teşebbüsler :									
— Amerikan firmaları (A.B.D. Te- minatını haiz Lüksemburg port- föyüne sahip ortaklıklar dahil)	1.853	1.002	691	1.288	262	787	426	432	1.907

	1968	1969	1970	1971	I	II	III	IV	1972
								(1)	(1)
— Diğer teşebbüsler	485	871	872	1.128	421	494	499	489	1.903
— Devlet, kamu kuruluşları ve kamu teşebbüsleri, şehirler ve komünler	971	1.005	918	1.225	393	310	439	591	1.733
— Uluslararası teşekküller	351	255	244	754	268	290	196	347	1.101
— Toplam	3.660	3.133	2.725	4.395	1.344	1.881	1.560	1.859	6.644
c) Emisyon cinsine göre :									
— Adi tahviller	1.973	2.044	2.429	4.098	1.344	1.347	1.181	1.585	5.457
— Tebdil edilebilir tahviller (ve varant'lı tahviller)	1.687	1.089	296	297	—	534	379	274	1.187
— Toplam	3.660	3.133	2.725	4.395	1.344	1.881	1.560	1.859	6.644
(1) Geçici rakamlar									

mülün değişik bir şekli olup bundan böyle uluslararası emisyonlarda kullanılacak olan U C' nin tâdil edilmiş bir formülü hazırlanmıştır.

Emisyonu yapanın milliyetine ve statüsüne göre ise önceki yıllara nazaran çok farklı bir değişiklik yapıldığı göze çarpmamıştır.

Alınan ödünçlerin formülüne gelince, tebdil edilebilen tahviller yeniden itibar kazanmıştır: Toplam tutarı \$ 1187 milyona varan en azından 47 konvertibl tahvilât emisyonu yapılmıştır.

Önceki yılda olduğu gibi, 1972 de de uluslararası tahvilât piyasalarında kurların gelişimi birçok teknik faktör ve en başta parasal etkenlerle taayyün etmiştir.

Birinci üç ayın sonuna doğru \$ üzerinden uluslararası istikrazların kurları yoğun emisyon faaliyeti nedeniyle hafifçe düşmüştür. Emisyonların geçici duraklamasını, haziran ortalarına doğru sterlin ve dolar buhranının ortaya çıkışına kadar, hafifçe bir yükseliş izlemiştir. Bununla beraber tekrar nispi bir parasal istikrara dönüş kurlarda yeni ve oldukça hissedilebilir bir gelişmeye yol açmıştır. Kredietlux'ün, \$ üzerinden yapılmış ve 5 yıldan uzun vâdeli uluslararası istikrazların kurlarına ait göstergeleri ocak başında 104,6 ya, mart sonun-

da 102,8 e düşmüş, haziran ortasında 103,5 e çıkmış, temmuz ortasında tekrar 102,8 e inmiş ve aralık ortasında yeniden 105,6 ya yükselmiştir. Kredietlux'ün \$ üzerinden yapılmış ve 5 yıl vâdeli uluslararası istikrazların kurlarına ait göstergeleri yukarıdakine benzer bir gelişme göstermektedir: Ocak başında 101,6 mart sonunda 100,—, haziran başında 101,—, temmuz ortasına doğru 99,9 ve aralık ortasında 100,8.

Bilhassa DM üzerinden yapılmış uluslararası istikrazlara karşı ilgi, bu paranın çekici özelliği dolayısıyla, canlı olmuştur. Kurlar ağustos ortasında en yüksek noktalarını bulmuştur; bilâhère dolar çevresindeki havanın iyileşmesi bu kurları daha «normal» bir seviyeye düşürmüştür. Kredietlux'ün, DM üzerinden yapılmış uluslararası istikrazların kurlarına ait göstergeleri, 1971 aralık sonunda 104 iken 1972 ağustos ortasında 110,9 a yükselmiş, daha sonra aralık ortasında 107,3 e inmiştir.

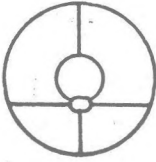
Buna benzer fakat farklı şiddette bir gelişme de, UC, E (Avrupa Para Birimi), euro-FF, Lük. F, gibi kuvvetli paralar üzerinden yazılı diğer uluslararası tahvilât cinslerinde müşahade edilmiştir. Kredietlux'ün göstergelerine göre, UC üzerinden yapılmış istikrazların

kurları, 1971 aralık sonunda 103,1 iken 1972 ağustosunda 111,1 e inmiş ve daha sonra aralık ortasında 108,2 ye düşmüştür.

Görünüşe göre 1973 de uluslararası sermaye piyasalarına müracaat daha yüksek olacaktır. Hakkaten, bu son yıllar açıkça göstermiştir ki emisyonun hacmi, eurodöviz piyasasının gelişmesiyle beraber büyümekte olan piyasanın masnetme yeteneğine bağlıdır. Bundan başka bu husus, özgül unsurlarla da ilişkili görülebilir: A. Birleşik Devletlerinde müsait görünen ekonomik belirtiler ve en az ölçüde Batı Avrupada, bilhassa uluslararası tahvilât piyasalarında geleneksel olarak büyük müstekrizler durumunda bulunan ve petrol kesimine ait yabancı Amerikan fir-

malarının çoğalması, İskandinavya-daki milli bütçelerinin büyük açığı - ki bu açık büyük kısmı itibariyle yabancı ülkelerde ihraç edilen istikrazlar dolayısıyla ölçüyü aşmıştır - ve uluslararası tahvilât piyasalarının gittikçe çeşitli müstekrizler (özellikle kalkınmakta olan ülkeler) tarafından yaşanılabilir bir cins haline gelmiş olması vakıası.

Plasman kolaylıklarına gelince şunu kaydetmek mümkündür ki gittikçe bollaşan likiditeler failzerin tediyesinin ve daha önce ihraç edilmiş istikrazların geri ödenmesini ıntaç etmektedir: 1973 ile ilgili tahminler \$ 2,5 milyarlık bir tutarı nazarı itibara almaktadır. 1972 emisyon hacminin aşılip aşılamıyacağı- nı şu anda söylemek zordur.

İstanbululların Hayvansal Protein ihtiyacı ve Karşılanması

Zihni TIRYAKIOĞLU
İst. Balık Halleri Md.
Karaköy

İstanbul'un her yıl artan nüfusu yeni sorunların ve yeni ihtiyaçların meydana gelmesine ve varolanların da büyümesine yol açmaktadır.

Büyük kentlerin çeşitli sorunları arasında beslenmenin önemli yeri vardır. Bu nedenle konu üzerinde, şehir ekonomisi uzmanları ve ilgililer devamlı çaba harcamaktalar.

Besin maddelerinden en çok tüketilenler sırasıyla tahıl, et, su ürünü ve benzeri olarak saptanmıştır. Dünyanın ileri ulusları, bes-

lenmede et ve benzerlerini «hayvansal proteinin insan sağlığı için daha yararlı olmasından» tahıl ve benzeri gıda maddelerinden üstün tutarlar. İlim adamları -sağlık yönünden- insanın günlük et ihtiyacının en az 250 gram olmasını ileri sürmekteler. Bu nedenle et ve benzerleri devamlı aranan bir besin maddesi olarak ayrı bir özellik taşımaktadır.

Bu kısa girişten sonra İstanbul'da et başta olmak üzere su ürünü, kümes hayvanları ve benzerlerinin tedariki ile tüketimini inceleyelim :

Et.

İstanbul'luların et ihtiyacı yurdumuzun hayvan üreten çeşitli bölgelerinden «çoğunlukla canlı gelen» kasaplık büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar ile civar şehir ve kasabalardan gönderilen kesik etlerden karşılanmaktadır.

Gelen hayvanlar, canlı hayvan borsasında toplanır. Burada hayvanın canlı tartısı üzerinden ve Arz-talep mekanizmasının işleyişi sonucu meydana gelen fiata satılır. Daha çok toptancı kasaplar tarafından satın alınan mallar, kesimden sonra kalitelere ayrılır ve piyasa durumuna göre satılır. Satışlar tarafların karşılıklı pazarlık yapmak suretile anlaştıkları fiat üzerinden olur. Fiatlar genellikle toptancı tarafından istenen seviyede veya ona yakın olarak kesinleşir. Bundan sonra sayıları iki binin üzerinde olan perakendeci kasaplar tarafından Belediyenin aldığı azamî satış fiatı kararı esas olmak üzere, semtlere göre değişen fiattan halka intikal eder.

İstanbulda hergün tüketilen et miktarı (1972-73 yılı ortalaması) 300 tondan fazla hesaplanmıştır. Aynı devre için şehir nüfusu iki buçuk milyon kabul edilmektedir. Buna göre, şehirlinin günlük et payı 120 Gr. gibi düşük bir seviyede kalmaktadır.

Şehrimizdeki günlük et tüketiminin % 57 si Karaağaç Kurumları denen İstanbul Belediye Mezbahasından, %17 si Et Balık Kurumundan, % 2 si Migros Türk Müessesesinden ve % 24 ü ise; (İstanbul'a kaçak olarak giren) civar köy ve kasabalardan temin edilmektedir.

Balık.

İstanbul ve civarının balık talebi; Marmara, Boğazlar ve Karadenizde avlanan balıklarla karşılanmaktadır. Avlanan su ürünleri balıkçı motorları ile İstanbul Balık Hâline gelir ve toptan satışa arz olunur. Ayrıca Samsun, Trabzon ve civarından kamyonlarla da gelmektedir.

Hâle gelen balıklar, burada görevli Veteriner Hekimler tarafından muayeneleri yapılarak -sağlığa zararlı olmayanların- satışına izin verilir.

Satışlar, peşin veya kredi ile müzayedeli veya pazarlıkla toptan olarak yapılır. Satışı ve tartıyı üretici veya üretici gibi hareket edenler adına Balık Hâlleri Memurları yaparlar.

Hâlden mal alabilmek için alıcıların daha önceden, Hâl idaresine vasıflarına göre bir kefil göstermeleri ve nakit para veya banka teminat mektubu vererek satışlara katılma belgesi almaları gereklidir.

Belgesi olmayanlar mal alamazlar.

Pazarlıkla yapılan satışlarda malın miktarı ile kıymeti Tesbit Memuru denen memurlar tarafından kaydedilir ve Belediye Rüsumu buna göre alınır.

Açık artırma ile yapılan satışlarda mal kantara konur ve satışa katılma belgesi olan alıcılar, açış fiatının üstüne pey sürerek arttırmaya devam ederler. En yüksek fiyatı veren malı alır.

Satışlar aleni ve yüksek sesle yapılır.

İstanbul civarında hemen her sezon avlanabilen cinsler barbunya, tekir, istavrit, kefal, levrek, sinagrit, sardalya ve benzerleri olmak üzere sıralanabilir.

Hâldé satılan su ürünlerinin % 87 si tazeci esnaf, % 8 i ihracatçılar, % 5 i işleyiciler tarafından alınmaktadır.

Sayıları 200 ün üstünde olan tazeci esnaf aldığı malları, kâr hadine tabi olmadığından o günki piyasa durumuna göre teessüs eden fiattan tüketiciye satar.

Şehrimizde 1972-73 yılları, su ürünü tüketimi -yurt içi ve dışı ihrac tutarı hariç- 10.514.200 kg hesaplanmıştır.

Şehir içi nüfusu aynı devrede 2,5 milyon kabul edildiğine göre İs-

tanbulda yılda bir kişiye 4,2 kg balık düşmektedir. Günlük olarak bu miktar daha da küçülmekte ve 12 grama inmektedir.

Balık avının her geçen yıla nazaran azalması, şehir nüfusunun yılda yüzbinin üstünde artması, şehirdeki büyük otel ve lokantalar, civar iller ve en önemlisi dış piyasalara yapılan ihracat, kişi başına düşen balık payının azalmasının nedenleridir.

Kümes Hayvanları.

İstanbulda tüketilen kümes hayvanları, şehir civarında, yakın köy ve kasabalarda yalnız bu iş için kurulmuş çiftliklerde ve köylerde yetiştirilerek İstanbul'a gönderilir.

Toptan satışlar genellikle üreticiler veya onların adamları tarafından yahut tavukçu denen aracılar tarafından yapılmaktadır.

Çoğu sipariş üzerine yapılan bu satışlar yanında, hafta arası kurulan semt pazarlarında köylüler tarafından doğrudan tüketiciye yapılan satışlar da vardır.

Toptan satış fiyatı, tarafların piyasa fiyatı üzerinde karşılıklı pazarlık yapmak suretile anlaşıkları seviyede kesinleşir.

Perakende satışları ise, semt pazarları dışında, İstanbulda sayıları 180 in üzerinde olan tavukçular

ile bazı kasaplarda ve çevirmecilerde yapılmaktadır.

İstanbul'da 1972-73 yılları ortalama yıllık kümes hayvanı tüketimi 11.862 ton olarak hesaplanmıştır. Şehir içi nüfusu 2,5 milyon kabul edildiğine göre; bir kişiye yılda 4,740 kg. kümes hayvanı eti düşmektedir. Bir günde ise bu miktar 13 gr. gibi bir seviyeye iner.

Sonuç.

Gıda maddelerinden et-su ürünü -kümes hayvanı ve benzerlerinin yukarıda özet olarak belirtilen önemleri nedeniyle fiatlarında devamlı bir artma durumu olacaktır. Ancak; bu artış şehirlinin, genel bir deyimle tüketicinin, satınalma gücünü zorlamamalıdır. Ayrıca, günlük et ihtiyacı olarak saptanan (250 gram) miktara erişilmesine de gayret göstermelidir.

İstanbul'da bir kişinin günlük

hayvansal protein ihtiyacı (120 gram et, 12 gram balık ve 13 gram kümes hayvanı olmak üzere toplamı) 145 gram olarak karşılanmaktadır.

Fiatların keseye uygun seviyeyi aşmaması için neler yapılmalıdır? Bu konuda akla ilk gelen çare, üretimin arttırılması ve üretim masraflarının en aşağı seviyeye indirilmesidir. Aynı biçimde malların üretim yerlerinden tüketim merkezlerine kolaylıkla ve az masrafla taşınabilmesidir.

Bir de; malın üreticiden tüketiciye elverdiğince az el değiştirmek suretile intikali sağlanmalıdır.

Not :

Şehirlinin hayvansal protein ihtiyacının giderilmesinde; av etlerine, domuz etlerine, kaçak olarak kesilen ve gizilce satılan at etlerine konumuzda yer verilmemiştir.

Personel Davası

Ekrem GÜRCAN

Memleketimizin kalkınması, refah seviyesinin artması, milli gelirin ve fert başına düşen gelirin yükselmesi, huzurun sağlanması için evvelâ istihsal unsurlarından biri ve en mühimi olan emeğin amme hizmetlerinin emektarı olan memurun davasının personel meselelerinin halledilmesi lâzımdır.

Personel meselesi şimdiye kadar esaslı bir şekilde ele alınmamış ve halledilmemiştir. Halbuki iktidarda bulunan parti veya şahıslar ne kadar dürüst, namuslu, faziletli, bilgili, vatansever ve çalışkan olurlarsa olsunlar personel davası halledilmedikçe memleket ne kalkınır, ne rasyonel bir çalışma olur,

ne reformlar yapılabilir, ne milli gelir artar, ne fert başına gelir artar, ne istihsal üretim çoğalır ne memlekette huzur birlik ve beraberlik sağlanır. İşler sürüncemede kalıp bir saatte yapılabilecek olan şeyler günlerce sürer, irtikaplar alır yürür, rüşvetsiz iş çok zor çıkar, hususi teşebbüsün bir liraya malettiği şeylerin maliyeti birkaç misli olur, hususi teşebbüsün bir günde yaptığı iş birkaç haftada yapılır, hususi teşebbüsten çok daha müsait durumda olan resmi teşebbüsler milyonlarca lira zarar ederken çok daha namüsait durumda olup daha ucuza mal satan aynı branştaki hususi teşebbüsler kâr ederler.

Halihazırda mevcut personel rejimi olan kanun, kararname ve yönetmelikler personeli tatmin edici olmadığı gibi bir memleketi içten yıkmak isteyenlere yaracak şekilde bölücü ve işten soğutacak şekildedir.

Bir defa; devlet, belediye, özel idareler, iktisadi devlet teşekkülleri gibi her müessesenin ayrı personel kanunu olacak ayrı haklardan istifade edecekler denilip personel bölünmektedir. Halihazırda cari olan 657 sayılı personel kanununun 36 cı maddesi (bu kanunu tadil eden kanun ve kararnamelerde aynı hüküm caridir) tekrar memurları 8 sınıfa bölmekte birbirlerinden ayrı haklar bahşetmektedir. Aynı tahsil seviyesinde olanların bir kısmı alt derecelerden bir kısmı üst derecelerden işe başlamakta, bir kısmına sen şu dereceye kadar yükselebilirsin ne kadar hizmetin olursa olsun daha fazla yükselemezsin denmekte, bir kısmına kadro olursa şu dereceye çıkabilirsin denmekte, terfi zamana geldiğinde ne yapalım kadro yok denmektedir. Bazılarına yan ödeme diye maaştan ayrı ücret verilmekte bazılarına hiç bir şey verilmemektedir. Bu durumlar birlik ve beraberliğe en çok muhtaç olduğumuz bir zamanda personel arasında husumet doğurmakta, birlik ve beraberliği bozmakta, rantabileyi verimliliği azaltmakta dolayısı-

le memleket işlerinin yürümemesine resmi işletmelerin zarar etmesine yol açmaktadır.

Hele çıkarılan kadro norm kararnameleri bunların üzerine tuz biber ekmektedir. Elli kişilik kadrosu olan bir müdürlüğe on oniki kişilik norm kadro verip aranızda paylaşın ne isterseniz yapın demektedir bir kısmını kısmen memnun ederken diğerlerini bedbin etmektedir. En uzun tahsilli en zor fakültelerden mezun olan müdürlere düşük kadrolar verilirken orta derecede tahsilli müdür muavinlerine daha yüksek derecede kadro verilmektedir. Düşük derecelerdeki müdürlerin iş ehemmiyetleri öbürlerinden daha mühimdir. Buna misal 17.8.1973 tarihli resmi gazetede neşredilen bazı büyük vilâyet belediyelerine ait kadro kararnamesidir.

Mevcut persone rejimi personeli sınıflara böldüğünden hukukun ana prensibi olan kanunlardaki umumilik, eşitlik, adalet prensibine de aykırıdır.

Personele verilen ücret hiç te tatmin edici değildir. Yeni işe başlamış memurdan bahsetmeyip 15 sene hizmet görmüş bir üniversite mezununun eline aile ve çocuk durumuna ve 2 ve 5 sayılı kararnamelere göre 2250 ile 2300 lira civarında para geçmektedir.

Maaşından başka bir geliri ol-

mayan bir memurun, kalörifersiz bir daire kirasının bin lira civarında, etin otuz, peynirin yirmi, zeytinin onbeş, kuru fasulyenin sekiz lira olduğu bir zamanda düşünün halini. Hele terfisi gelipte kadrosuzluktan terfi edemeyip senede alacağı elli liralık farktan mahrum kalan bu memurun rantabilitesini verimliliğini işe ne dereceye kadar bağlanabileceğini bir düşünün.

Memurun karnını doyurma, bir kuruşunu harcarken düşün de, muhtelif cereyanlarla «vatan karnının doyduğu yerdir» deyip vatan sevgisini al, yine muhtelif cereyanlarla Allahın hesap soracağı bir yer yoktur, ahiret günü yoktur bunlar yobazlıktır hurafeliktir geri karalılıktır diye Allah korkusunu sil ondan sonra o memurdan iş bekle.

Bu memlekette iş yapmak istiyorsak bu memlekete hizmet etmek istiyorsak bu memleketi ileri memleketler seviyesine çıkarmak istiyorsak, bu memlekette fert başına geliri, milli geliri, milli hasılayı artırmak istiyorsak, refahı huzuru sağlamak istiyorsak herşeyden evvel personel davasını halletmek lâzımdır. Çünkü yapılacak reformları, çıkarılacak kanunları, alınacak iktisadi tedbirleri tatbik edecek memurdur.

Tatmin edilmiş bir memura verilecek ücret bütçeye yük olmaz.

Zira artan maaşın birkaç misli millî hasıla, verim artar huzur artar sosyal nizam düzelir. Nasıl bir muamele ile karşılaşacağım diye korkarak girilen bir resmi müesseseye çok serbest olarak girilir: huzurlu güleryüzlü memurlarla karşılaşılır.

Personel davasının halli için: Personel kanunlarında tadilat yapıp bütün memuru personeli içine alan tek bir personel kanunu yapıp bütün personeli eşit olarak bu kandan istifade ettirmektir. Geçim şartlarına göre en düşük tahsili memura bir işe başlamak baremi tayin edip diğer tahsil seviyesindekilere bu tahsil için geçen zaman ve yapılan masraf hesap edilerek ayrı baremler koymalıdır. Her sene terfi esasına göre terfi ettirilerek en uzun tahsil ve doktora yapmış olan bir kimsenin başlama noktasından sonra terfiler aynı miktar ve zamanda olmalıdır. Tabanlar tahsile göre değişik olup tavanlar tahdit edilmemelidir. Fiat artışlarına göre her bütçe devresinde fiatların artış nisbetinde zam yapılmalıdır. Bu zamdan emeklilerde aynı nisbette istifade etmelidir. İntibaklar da halen aldığı maaştan aşağı olmamak şartı ile tahsil seviyesine göre başlama noktası esas alınarak hizmet senesi-ne göre yapılmalıdır.

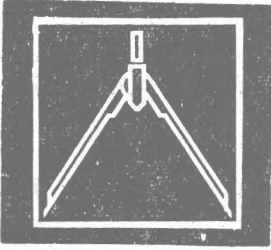
Tek bir personel kanunu bütün memlekete tatbik edilmez denirse; zamanımızda nakil vasıtaları geliş-

miş olduğundan memleketin bir ucundan diğer ucuna bir günde mal sevkedilebildiğinden bir yerde fiatlar ucuz diğerinde pahalı, bütün memura aynı parayı veremeyiz denemez. Çünkü aradaki fark pek azdır ki ayrı kanun yaptırmayı icabetirmez.

Personelin mesken ihtiyacı sağlanmalıdır. Personelin kendi parası olan emekli sandığındaki paralar bazı işletmelerde kullanılmakta ve rasyonal bir şekilde çalıştırılmadığından verimli olmadığı basından öğrenilmektedir. Bu paralar döner sermaye şeklinde mesken yapıp faizsiz kredili olarak personele verilirse ve bu meskenler resmi teşekküller arsaları üzerine yapılsa hem bu arsalar değerlendirilmiş

hemde personel mesken sahibi yapılarak tatmin edilmiş yarınından emin edilmiş olur. Bugün arsa bedeli hariç normal metrekaresi dört yüz liraya mal olan daireler ikibin liradan satılmaktadır ki memur mesken sahibi olmamaktadır. Halbuki emekli sandığının yapıp faizsiz kredili vereceği meskenler memuru sıkıntıdan kurtarır ve hemde yeni bir iş sahası açılmış olur.

Muhtelif yerlerde dediğim gibi şimdiye kadar hiç mühimsenmeyen personel davası memleketin kalkınması için en mühim olan davadır. Ele alınıp personel tatmin edilirse bu memleket çok çabuk ileri devletler seviyesine ulaşır ve geçer.

Bilgi İşleme Sistemleri Biliminin Tarihsel Gelişimi

Dr. Erol EREN

I — İlkel Çağdan Hollerith'e

Komputerin başlangıcı XIX. yüzyıla kadar uzanır. Ancak bugünkü seviyesine gelinceye kadar onun fonksiyonlarını görecektir birçok enterasan araçlara başvurulmuştur. Bu yüzden Fransızların adına «informatique» dedikleri «bilgi işleme bilimi» düşünen, mantıklı ve hesaplı bir varlık olan insanın yaratılış tarihi kadar eskidir.

M.Ö. 5000 yıllarında kolay hesap çareleri arandı. İlk hesap aracı insan parmaklarıydı. Bu yöntem M.Ö. 3500 de kullanılmaya başlandı. Çok ilkel ve sınırlı olmasına rağmen insan parmaklarının XIII.

yüzyıla hesap aracı olarak kadar kullanıldığını görüyoruz.

Çağımızdan çok önce, Çinliler, çakıl taşlarını hesap aracı olarak kullanırlardı. Daha sonra imparatorları Fo-Hi «Çürkü» yü buldu. Çürkü tozla kaplı küçük bir tahta parçasıydı. Matematikçiler bu aracın üzerine plân ve şekiller çizerlerdi. Zamanla Araplar bunu geliştirerek ondalık sisteme uygulanan çok sütunlu bir tablo yaptılar. Bu sütunlardan biri birleri, biri onları, diğeride yüzleri yazmaya yarıyordu. Nihayet Papa II ci Sylestra, X. yüzyılda Çürkü'yü batı ülkelerine yaydı.

Amerika bu çağlarda henüz

keşfedilmemişti. Fakat yapılan bilimsel araştırmalar Amerikalı kızıl derililerden Azteklerin hesapları azaltmak ve toplamaların hızını artırmak için simgeler kullandıklarını göstermektedir.

XI. ve XVII. yüzyıllar arasında bu ilim en geri devrini yaşadı ve bu yüzden önemli bir gelişme göze çarpmadı. Fakat XVII. yüzyılda sayısal işlemlerin gelişmesine büyük ölçüde katkıda bulunuldu. Bunlardan en önemlisi 1617 yılında İskoçyalı John Napier'in (e) tabanına göre logaritmayı bulmasıdır. Yedi yıl sonra Harry Briggs, Napier'in çalışmalarından yararlanarak bugün dahi büyük ölçüde kullandığımız ondalık logaritma sistemini geliştirdi. Böylelikle, sayısal işlemlerin gelişmesinde büyük bir aşama kaydedilmiş oldu. Logaritma sayesinde, çarpma ve bölme işlemleri, toplama ve çıkartmaya dönüştürülerek sadeleştirilmiş oldu. Böylece çok zaman alan ve hata ihtimali kuvvetli olan işlemler bir çırpıda süratle neticelendiriliyordu. Aynı metoddan yararlanılarak kök alma işlemleri de sürat ve kesinlik kazanmış oldu.

XVII. yüzyılın bu iki buluşu hesap tekniğinde devrim yaratmıştı. Fakat ne yazık ki işlemler hala elle yapılıyordu. İnsan zekâsı bu yüzyılda bitmeyen bir azimle mekanikleş-

me yolundaki ilk adımını atmış oldu. Blaise Pascal isimli ünlü Fransız düşünürü ilk hesap makinasını tasarladı ve şimdi çok ilkel görünün fakat o zaman hayretler uyandıran sekiz çarklı bir araç meydana getirdi. Her çark 0 dan 9'a kadar numaralandırılmış 10 dişli taşıyordu. Böylece numaralandırılmış dişliler öne ve arkaya döndürülerek, toplama ve çıkarma işlemleri rahatlıkla yapılabilirdi. Pascal'ın bu icadından yararlanan Alman Gottfrid Leibniz 1689 da yeni bir makina vucuda getirdi. Ancak bu makina malî imkânların yoksun olması nedeniyle, hiçbir zaman ticarî emtia haline getirilerek piyasaya sürülemedi ve XVII. yüzyıl bu önemli buluşlarla kapandı. Biz bilgi işleme sistemleri biliminin (Enformatiğin) tarihi gelişmesinde ilk jenerasyon olarak XVII. yüzyıldaki önemli gelişmeleri görüyoruz.

XVIII. yüzyıl diğer bilimsel buluşlar bakımından zengin olmasına rağmen hesap yöntemlerinin ve araçlarının gelişmesine çok az katkıda bulundu. 1728 yılında Jacquard adında bir Fransız dokumacısı, dokuma yöntemlerini geliştirmek isterken delikli kart sistemini buldu.

Bilgi işleme sistemleri Biliminde İkinci Jenerasyon XIX. yüzyılda Babage ve Hollerith isimli bilginlerin bu bilime yapmış oldukları unu-

tulmaz katkılarla başlamış oldu. 1812 yılında Fransız Babage modern Komputer anlayışına uygun olarak ilk makinayı tasarladı. Bu otomatik hesap makinası kadran ve dişli çark düzeninden meydana geliyordu ve Jacquard'ın delikli kartları aracılığı ile bilgilerin büyük bir kısmı makinarya veriliyordu. Ancak teknik ve malî imkânsızlıklar bu makinaların yapım ve yayımını engelledi.

Babage'ın teorisini değerlendiren ilk bilgin Amerikalı Hollerith oldu. Böylece ilk elektro-mekanik hesap makinası yapıldı. Bu buluş tamamıyla tesadüfî olmadı. Büyük bir ihtiyaçtan doğdu. 1890 yılında A.B.D. de yapılan nüfus sayımında Hollerith sayım neticelerini sayma **değerleme** ve asıl önemlisi zaman en ekonomik biçimde kullanma görevi ile yükümlenmişti. Zira bundan önceki 1880 nüfus sayımı sırasında derleme işi yedi yıl sürmüştü. Nitekim bulmuş olduğu bu icadı sayesinde 1890 nüfus sayımı sonuçları zamandan büyük tasarruf sağlanarak iki buçuk yılda sonuçlandırıldı.

Hollerith'in Bilgi İşleme Bilimine ve dolayısıyla insanlığa yapmış olduğu hizmetler çok büyük olmuştur. Hollerith çalışmalarına XX. yüzyılda da devam etti, «Tabulating Machine Company» isimli şirketin kurulmasına önyak oldu ve bu şirket

ket 1912 yılında elektronik makinaların kullanılmasında uzmanlaşmış tek şirket görünümüne sahipti. 1924 de isim değiştirerek «International Business Machines» (Uluslararası İşletme Makinaları) adını aldı. Bu şirket bugünde hepimizin bildiği gibi kısaca I.M.B. olarak tanınır.

Hollerith'in ölümünden sonra Jaes Pover isimli bilgin Hollerith'in buluşlarını geliştirerek yeni bir şirket kurmaya karar verdi. Ancak şirketini 1927 yılında günümüzde oldukça tanınmış olan Remington Rand şirketine sattı.

II — Hollerith'den Günümüze

1935 tarihi, III. Jenerasyonun başlangıcı ve basit bilgi işlemden karmaşık bilgi işlem sistemlerine geçiş teşkil eder. Bu tarihte Harvard Üniversitesi doktorlarından Aiken, Babage'a dönüş yaparak onun fikirlerini yeniden ele aldı ve diferansiyel denklemleri çözebilen yeni bir makine icad etti. 1937 de aynı yönde, lineer olmayan denklemlerin çözümüne ilişkin tezini geliştirdi. Bu buluşu ikinci dünya savaşının sonuna kadar gizlendi. Zira Amerikan donanması bu aracı Lojistik ve Teolojik hesapların çözümünde çok kullanıyordu. Bu yarı otomatik araç, elektro-mekanik hesap makinaları ile Komputerler arasındaki

köprüyü oluşturdu. Kullanılan ilk makina, bölümler halinde elektronik komatlardan müteşekkildi. Buna Harvard Mark I adı verildi. Bunu daha geliştirilmiş Mark II, Mark III ve Mark IV modelleri izledi.

Harvard Üniversitesinde Mark modelleri geliştiriledursun, bu kez Pennsylvania Üniversitesi doktorlarından J. W. Mauchly ve Presper, IV. Jenerasyonun öncüsü oldular. Bu bilgiler sayesinde ENİAC adı verilen ilk evrensel Komputer 1946 yılında bitirildi. Ancak bu araç çok ağırdı ve günümüzdeki Komputerlere oranla çok az geliştirilmişti. Örneğin ağırlığı 30 tonu buluyordu ve kare alan olarak da 1500 ayağı kaplıyordu. Çok fazla ısı yapan 1800 boş tüpü vardı. Bununla birlikte öteki araçlara oranla çok ideal bir araçtı. ENİAC'a ilk olarak bir nükleer fizik problemi verildi. İki hafta zarfında sonuç alındı. Bunu bir insan çözmeye kalkışsaydı ancak yüzyılda başarabilirdi. Aslında hesap işlemi iki saatte başarılmış, kalan

zaman programlama ile sonuçların incelenmesi arasında bölünmüştü.

ENİAC bu haliyle pazarlanması çok güç bir araç niteliğindeydi. Sadece Hükümetlerin ve çeşitli araştırma alanlarının ihtiyaçlarını karşılayabiliyor, fakat iş hayatının ihtiyaçların yöneltilememişti. Bunun üzerine, Sperry Rand şirketi hem sayısal, hem alfabetik ve hemde alfanumerik verileri işleyebilen bir komputer'in yapımına koyuldu. Çalışmaların neticesi 1954 yılında UNIVAC I adlı ilk ticari Komputer piyasaya sürüldü. Komputer'in hacmi, ağırlığı azltılarak, hız ve hafıza yeteneğini artırma çalışmaları aralıksız ve süratle sürdürüldü. 1958 yılında transistorün bu alan da girmesiyle boş tüplerin yerini tamamiyle transistörler aldı. Bu durum arzu edilen gelişmeleri sağlamış oluyordu. Son olarak 1962 ve 1963 yıllarında ek hafıza ve tamlamayıcı sistemler iyileştirildi. Böylece günümüzün en ileri Bilgi İşleme Aracı Komputerlere ulaşıldı.

Ayın İktisadi - Mali - Hukuki ve Sosyal Mevzuatı

Derleyen: Mehmet EMANET
Mali Müşavir ve Mühasebeci

DANIŞTAY KARARLARI :

Dördüncü Daire Esas no: 1969/
6783, karar no: 1970/6401

Konu : Gelir vergisi arizi kazanç 1966 takvim yılında 22.000 lira bedelle sahip olduğu otomobilini kollektif şirkete 46.000.- lira bedelle sermaye olarak koyduğu halde farka isabet eden arizi kazancı beyan etmeyen mükellef adına salınan gelir vergisi ve kusur cezasını terkin eden itiraz komisyonu kararını, 193 sayılı gelir vergisi kanununun 82 nci maddesinde arizi kazançların nelerden ibaret olduğu teker teker sayılmış olup, hadisenin sayılan bu kararlardan herhangi biri

içerisinde müteala edilmesine imkân bulunmadığı gerekçesiyle tasdik eden İemyiz komisyonu Dördüncü dairesinin 17.7.1969 gün ve 1969/2308 sayılı kararının, 213 sayılı vergi usul kanununun 19 ncu maddesinin vergi doğuran olayın vukuu veya hukuki durumunun tekemmülü ile vergi alacağının husule geldiğine hükmedildiği, olayda ise 22.000.- lira karşılığında sahip olunan otomobil kollektif şirkete 46.000.- lira değerle aynı sermaye olarak konulmakla Ticaret Kanununun 11 ve 12 nci maddeleriyle Gelir Vergisi Kanununun 82 nci maddesinin 1 nci bendi şumülüne giren olay vukubulmuş ve mükellefin ma-

meleğinde 24.000.- liralık bir artış olduğundan bu meblağın arizi kazanç olarak vergilendirilmesinin icabedeceği ve mükellef vergi ziyanında sebep olduğundan kusur cezası da kesilmesinin yerinde olduğu iddiasıyla bozulması isteginden ibarettir.

Karar : Otomobil kollektif şirkete 46.000.- lira bedelle aynı sermaye olarak konulmakla otomobilin mülkiyeti şirkete geçmekte ve böylece 6762 sayılı Ticaret Kanunun 3 ncü maddesiyle ticari iş olarak kabul edilen olayın doğmuş olduğu ve 193 sayılı Gelir Vergisi K. nun 82 nci maddesinin birinci maddesiyle de ticari işlerden arizi olarak elde edilen kazancın arizi kazanç olarak vergilendirilmesinin icabedeceği belirtilmiş olduğu cihetle hukuken elde edilmiş bulunan meblağın vergilendirilmesi gerekeceğinden aksi bir görüşle muamelenin yukarıda adı geçen 82 nci maddede sayılanlardan hiçbirisine girmediği nedeniyle salınan verginin terkinin yoluna gidilmesinde isabet görülmemiştir.

Bu nedenle temyiz komisyonu kararını bozulmasına oybirliğiyle karar verildi.

4. daire, 8.5.1968-E: 1966/4822:
K: 1968/2602.

Ceza koll. Şt. adına değil vergi ziyanına sebebiyet veren ortaklar adına kesilir.

(.. Anlaşma azlık kolektif şirket ortağı olan ödevlinin gelir vergisi beyannamesini vermemesinden dolayı re'sen takdire gidilmesi halinde salınan vergiye uygulanacak kaçakçılık cezasının şirket adına mı yoksa ödevli adına mı kesileceği yönüne ilişkin bulunmamaktadır.

Beyanname vermemek ve verginin zamanında tahakkukuna engel olmak suretiyle vergi beyanına doğrudan doğruya mükellep sebep olduğuna ve şirketin vergi ziyanının doğumuyla bir ilgisi bulunmadığına göre, şirketi idare edenlerin vergi kanunlarına aykırı hareketlerinden doğacak vergi cezalarının, tüzel kişilik adına kesileceğine ilişkin V.U.K. nun 333 üncü maddesinin olayla bir ilgisi bulunmamaktadır.

Yukarıdaki nedenlerle, kaçakçılık cezasının mükellef adına kesilmesi gerektiğinden davacı vergi dairesinin iddiaları kabul edilmiştir.

4. Daire 17.6.971 E: 1970/6336-K: 1971/5088

Hiçbir iş yapmamış olan koll. Şt. ortağının verdiği boş be-

yannamede gider bildiriminde bulunmaması usulsüzlük cezasını muciptir.

«Olay 1967 yılına ait gelir vergisi beyannamesinde gider bildiriminde bulunmaması nedeniyle ödevli adına kesilen usulsüzlük cezasını, tarh yılında ticari bir faaliyeti olmayan Koll. Şt. ortağının verdiği boş beyannamede gider beyanı söz konusu olamayacağından ödevli adına usulsüzlük cezası kesilmesinin yerinde bulunmadığı gerekçesiyle terkin eden Temyiz Komisyonu kararının dilekçede yazılı nedenlerle bozulması isteginden ibarettir.»

(...Ödevlinin Koll. Şt. deki ortaklığı devam ettiğine göre (işin terk edildiği yolunda herhangi bir ihbarda bulunulmadığı anlaşılmıştır.) 193 sayılı G.V.K. nun 85 nci maddesinin 3 üncü fıkrası gereğince beyanname verme yükümlülüğü bulunduğundan gider bildiriminde de bulunması da icap etmektedir. Zira Gider bildirimini müessesesinin servet beyanında bulunması zorunluluğuna ilişkin hükümle birlikte düşünülmesi icap eder. aHl böyle olunca Ticari bir faaliyeti bulunmadığı gerekçesiyle usulsüzlük cezasının terkin edilmesine isabet görüleceği açıktır. Bu nedenlerle Temyiz Komisyonu kararı bozulmuştur.

4. Daire 17.4.1958-E:1957/5714-K: 1958/1101

Harç cezaları da vergi cezası olup ölüm halinde düşer

1 — V.U.K. da ölüm halinde vergi cezalarının düşeceği tasrih dildiğine ve harç cezalarının da vergi cezalarından ayrı bir mahiyeti bulunmadığına göre muris adına kesilen ceza ölüm sebebiyle terkinine karar verilmesi kanuna uygundur.

2 — Diğer taraftan ölümü vergi dairesince bilinmeyen muris adına ölüm tarihinden sonra düzenlenen ihbarnameler muris tarafından ihtirazi kabul dermeyen edilmeksizin alınmış olması muvacehesi tebligatin usulsüzlüğüne dair iddia kabüle şeyan değildir.

4. ncü Daire 21.3.1970 - E: 1969/2090 - K: 1970/1475

Beyannamede boş bırakılan sütunlar hakkında

(... Mükellefin ihtilaflı yıl beyannamesinde mevcut giderlerini bildirerek yekününü yaptığı, olmayan giderlerine ait sütunları da çizgi ile iptal etmek veya (yok) kelimesi yazmak suretiyle kapatmayıp boş bıraktığı ihtilafsızdır.

213 sayılı V. U. K. nun 352 nci maddesine, 485 sayılı Kanunun 9 ncu maddesiyle eklenen 5 numaralı bentte, yıllık beyannamede hiç gider bildiriminde bulunmamasının veya gider unsurlarından bir kısmının bildirilmemiş olmasının ikinci derece usulsüzlük cezasını gerektireceği hükmü yer almış bulunduğu cihetle mevcut olmayan giderlere ait sütunların iptal edilmeyerek boş bırakılması, mükellefin o sütunda gösterilen türde bir giderinin bulunduğu idarece tevsik edilmedikçe gider unsurlarından bir kısmının bildirilmemiş olması sonucunu doğuramayacağından cezasının tastiki yersizdir.

Bu nedenle davanın kabulüyle dava konusu Temyiz Komisyonu kararının bozulmasına, üsulsüzlük ce-

zasının tamamen kaldırılmasına karar verildi.

4. Daire 31.3.1971 - E: 1968/1758 - K: 191/2695

Bir mağazanın dekore edilmesi, raflarının yenilenmesi işyerinin değerini arttıracığından7, bir defada masraf yazılamaz. Amortismanı konu yapılması gerekir.

Bir mağazanın tavan ve duvarlarının dekore edilmesi ve raflarının yenilenmesi ve yeni raflar ilâve edilmesi işyerinin değerini arttıracığı cihetle bu iş için yapılan harcamaların bir defada gider kaydına cevaz verilmesinde V. U. K. nun 313 üncü maddesi hükmü muvacehesinde imkan bulunmadığından davacı iddialarının kabulü ve dava konusu Temyiz Komisyonu kararının bozulmasına karar verildi.

Ayvalık ve Turizme Bir Hizmet

Yazan : Zerrin GÜÇ

Ayvalık Balıkesir'in güzel bir ilçesi.

Denizle kucak kucağa kaynaşmış bir kıyı, sereserpe dağılıvermiş minik adacıklar, çamlık tepeler, girintili çıkıntılı kıyılara saklanmış gibiler.

Ayvalığın çok güzel bir özelliği olan minik adacıklarda tabiata ve zevke uygun binalar arıyor gözlerimiz.

Ali Bey (Cunda) adasından başka meskun ada yok. Bu kadar güzel ve yakın adaların, metruk bir toprak parçası gibi ıssız manzarası, hüznün veriyor insana.

YUNANİSTAN'ın Turizmini geliştirmekte büyük rolü olan adalarına verdiği önemi düşününce, bu ihmal edilmiş küçük güzel adalara daha da çok acımıyor.

AYVALIĞIN, Turizm Broşürü daha yapılmamış. Bu da önemli bir ikmal. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Turizm Bürosu Şefi Acar KURTUL bey bu konuda kendi çalışmaları ile bir broşür hazırlamış :

AYVALIĞIN TARİHÇESİ

AYVALIK (Sino. Kidonia)

Balıkesir'in kazası olan Ayvalığın merkez nüfusu 1970 sayımına

göre 17400 dır. Ege denizinin Edremit körfezinin çok girintili çıkıntılı olan güney sahilinde kurulmuş olup, hemen karşısında Alibey (Cunda) takım adaları yer almaktadır. Eski çağlarda Ayvalık bu takım adalardan Alibey (Cunda) adası üzerinde ve bir Yunan kolonisi halinde iken sonradan şimdiki yerine nakledilmiş olduğu tahmin edilmektedir. Öteden beri Rumlar tarafından ismi Ayvalık olarak kullanılagelen Ayvalık, ondördüncü asrın ilk yarısında Osmanlı hakimiyetine girmiş türlü zirai ve ticarî işlerle süratle zenginleşmiştir.

1770 senesinde Çeşme vak'asından sonra kurtulabilen Türklerin İstanbul'a dönüşleri sırasında Ayvalık'ın Rum halkı yardım ve alâka görmeleri üzerine Padişah, Rumlara bu hareketlerine karşılık olarak bazı hususun imtiyazlar bağışlamıştır. Ondokuzuncu asrın ilk yarısında Yunan istiklâl hareketlerine karışmaları üzerine, civardaki Türk kasabaları halkı ile Ayvalık Rumları arasında amansız bir harp başgöstermiş Ayvalıklı rumların Etnike Hetaireia cemiyeti ile münasebetleri olduğu anlaşılınca, askeri kuvvetler gönderilerek silâhların toplanması istenmiş ise de Rumlar evlerini yakarak civardaki adalara kaçarak silâhlarını vermemişlerdir. Bu hâdiseden 10 yıl sonra verilen izin üze-

rine tekrar Ayvalığa dönen rumlar tarafından kasaba tekrar imar edilmiş, liman taranarak büyük gemilerin yanaşmalarına imkân verilmiştir. Yerli rum halkının korunması bahanesi ile 29 Mayıs 1919 da Ayvalığın Yunanlılar tarafından işgali üzerine orada bulunmakta olan 172 nci piyade alayı kumandanı Kaymakam Ali Çetinkaya (O. Bk) İstanbul Hükümetinin emrine itaat etmiyerek halktan mürekkep gönüllü bir kuvvet toplamış bu milli kuvvet alayla birlikte Yunanlılara karşı muharebeye tutuşarak ve ilk mukavemet hareketi olarak Milli Mücadelenin Ayvalık cephesini açmıştır. Üç buçuk sene Yunan işgali altında kalan Ayvalık 15 Eylül 1922 de kurtarılmış, Lozan Muahedesi mucibince diğerleri gibi Ayvalık Rumları da Yunanistandaki Türklerle mübadele edilerek Ayvalık'tan ayrılmışlardır. **Not : Türkiye Ansiklopedisinden alınmıştır.**

AYVALIK

GEZİ YERLERİ : Sarımsaklı plâjları: şehir merkezine 8 km mesafede olup, Belediye otobüsü ile dolmuşlar saat 8 ze kadar devamlı çalışır 12 km lik şeker gibi beyaz ince kumsalı kristal gibi berrak denizi ile Egenin en güzel plâjıdır. Bu mıntıkada 6 ayrı isimde kabinli plâj ve restoranlar vardır. Ayrıca Aytas

Motel Arcı Motel Sancak tatil köyü İmren ve Aziz kamplar bu mevkidedir. Bunlardan başka aile pansiyonları da mevcuttur.

Şeytan Sofrası : Yüksekçe bir tepedir. 8 km. lik asfalt bir yolu vardır. Buradan bakıldığında Midilli dantel gibi işlenmiş 23 adacık, koy'lar için tüm körfez bir acem seccadesi gib ayaklar altına serilmektedir. Tepede dört bir yanı camekân olan bir restoran vardır. Mehtaplı geceleri ile gün batımında doyum olmıyan bu yerde bir kaya üzerinde çok büyük bir ayak izi bulunmaktadır. Halk bu ayak izinin Şeytan'ın ayak izi olduğu kanısındadır.

Alibey (Cunda) adası: Eskiden tam bir ada olan bu yer şimdi modern bir köprü ile Ayvalığa birleştirilmiş yarım ada hüviyetine girmiştir. Adanın etrafı tabii plâj niteliğinde olup, ayrıca kabinli plajı da vardır. Adada 1 motel ile 6 adet pansiyon, 1 adet sineması, 1 adet diskotek vardı. Deniz kenarında tipik lokantalarıyla ün yapmıştır. Bu lokantalarda aday özgü küçük (papalina) tabir edilen bir cins balık her zaman bulunabilen ve porsiyonunu 3 veya 5 liraya yemek mümkündür. Adaya her saat başında motorlar düzenli olarak hareket ederler 1 kişi gidiş 75 kuruştur. Adadan son motor saat 23 te olup, pazar

günleri motorlar dolmuş usulü işlemektedirler.

Çamlık Mevkii : Ayvalık'ın en güzel sayfiye yeri olup, Otel, Motel, Pansiyonlar en kesif bulunduğu bu yer asırlık çam ağaçlarıyla çevrili olduğundan bu ismi almıştır. Ayrıca Ayvalığın ihtiyacı sebze ve meyvalar buradaki bahçelerden karşılanmaktadır. 1 adet kabinli Belediye plâj Belediye Gazino ve Restorantı, Belediye kampingi ile 3 adet Diskotek ve alışveriş için 2 büfe, 1 bakkaliye dükkânı vardır. Gece 24 e kadar belediye otobüsleri işlemektedir.

Motor Gezileri : Yaz müddetince her gün öğleden sonra 4 de hareket edip, gezi 3-3.5 saat sürmektedir. Gemi körfez ve bazı adaları dolaşmaktan ibarettir. Piknik ve yüzme için beğnilen bir yerde mola verilir gezi ücreti 1 kişilik () liradır. Bunun dışında gruplar için istenilen bir zaman hususi geziler tertip eden motorlar bulunur. **Gece Hayatı** Ayvalık'ta ik adet programlı gece kulübü, 300 kişilik 3 yazlık sineması, 4 adet diskotek vardır.

Çevre gezileri : Bergama Müzesini ve harabelerini görmek isteyenler günü birlik ziyaret yapabilirler buraya her saat otobüs işlemektedir. Burhaniye, Ören ile Edremit Akçay'a her yarım saatte dolmuş

vardır. Yol asfalt ve 30 ilâ 45 dakika sürmektedir. **Müteferrik Bilgiler:** P.T.T. 24 saat açık olup, milletler arası görüşmeler yapılır. Şehir ce-reyan'ı 220 volt olup devamlıdır.

Aradığınız her şeyi bulabileceğiniz büyük mağazaları kuaför salonları, elbise temizleyicileri Tam teşekküllü bir Devlet Hastanesi ve 4 adet eczahanesi vardır. Mobil ve

Shell benzin istasyonlarında süper benzin bulmak kabil olup, yıkama ve yağlama servisleri emrinizdedir. Ayrıca oto yedek parça satıcıları, oto tamircileri, yerli ve yabancı gazete, kitap ve mecmua bayileri ile Turistik hediyelik eşya satan dükkanlar vardı. Acar Kurtul Bey'i tebrik eder. Diğer turizm bürosu şeflerine güzel bir örnek olarak sunarız.

**Sevgili
iktisatçılar...**

**Dergiye ilân
veriniz,**

*

**Dergiye ilân
bulunuz,**

*

**Zira bu eser
sizindir !..**

YEDİGÜN

serinletir, dinlendirir

YEDİGÜN GAZOZ
YEDİGÜN MEYVALI
YEDİGÜN SODA

HAFTANIN YEDİ GÜNÜNDE İLE SERİNLEYİN

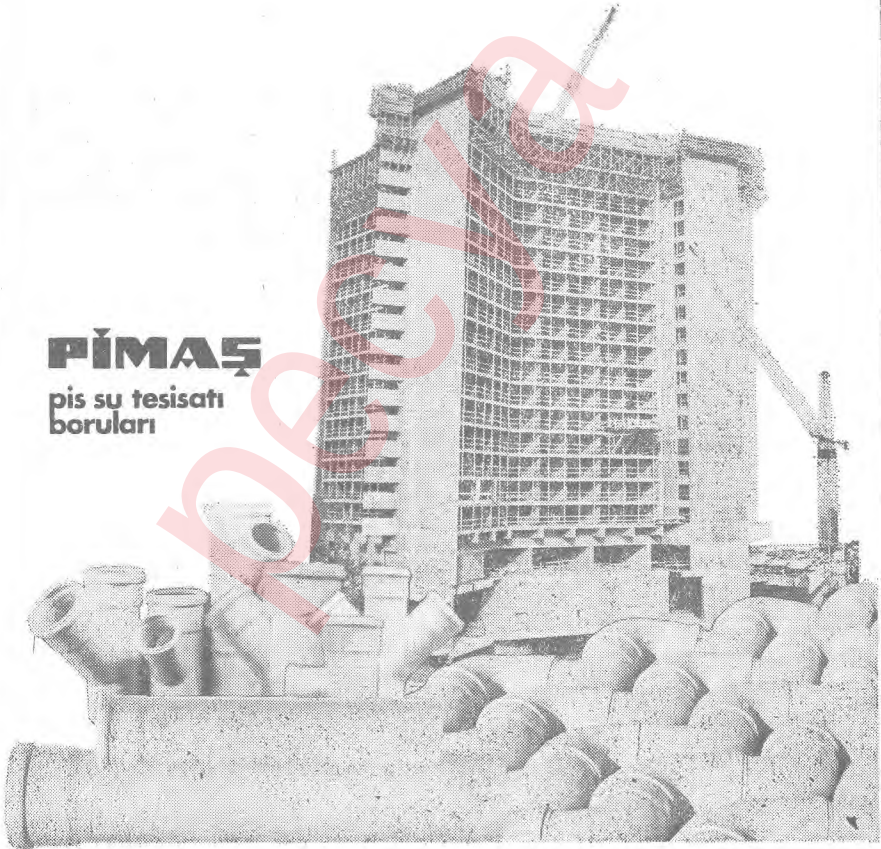
AJANSTEK

PİMAŞ

İNŞAATTA KOLAYLIK
MALZEMEDE ÜSTÜNLÜK

PİMAŞ

pis su tesisatı
boruları

Satış: Büyükdere Cad. no. 33 Şişli-İstanbul | Fabrika: Çayırova-Gebze
Tel: 46 70 75-76-77 | Tel: 112-166

ARSLAN

tek

veya

BLOK

• yapı tuğlası

• ateş tuğlası
ateş harçları
izolasyon tuğlası

EYÜP-İSTANBUL

Fab : 23 22 10

Mz. : 44 30 40

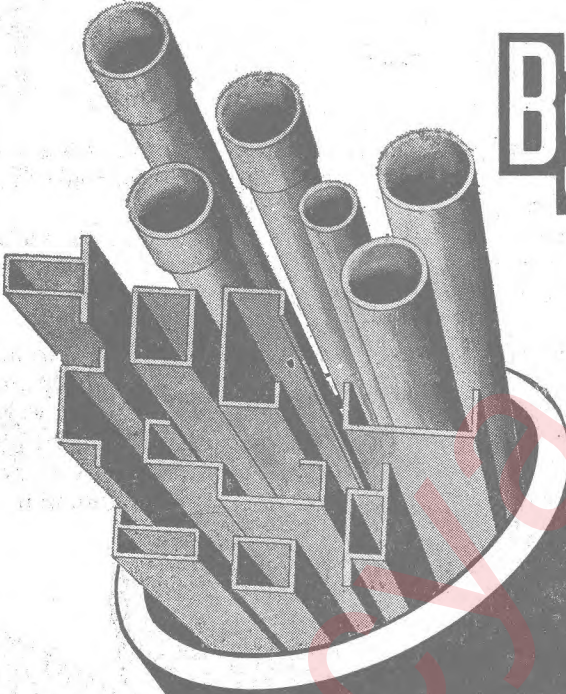
St

KARTVİZİTTEN GAZETEYE KADAR
BÜTÜN BASKI İŞLERİNİZDE
EN YETKİLİ MÜESSESE
DİZGİ-BASKI (TİPO-OFFSET)--CİLT

YENİLİK BASİMEVİ

Cağaloğlu Yokuşu, Cemal Nadir Sokağı
Büyük Milâs Han No. 45-46-47-48
Telefon : 27 11 53 - 22 56 41 — İstanbul

BORUSAN

BORU SANAYİİ ANONİM ŞİRKETİ
İSTANBUL

1958

SANAYİDE İNŞAATTA

borusan mamulleri

Merkez: Meclisi Mebusan Cad.No 325 Kat 1 Salıpazarı -İstanbul

Santral:44 74 80 (5 Hat) Müdüriyet:44 36 39 Satış:44 76 03 - 49 54 78

“ev”limisiniz ?

Güzel dekore edilmiş, sizi mesut eden, sıcak bir eve mi sahipsiniz ? O halde, evinizi kışın karından, ilkbaharın rüzgârından, yazın güneşinden, sonbaharın yağmurundan, koruyunuz. Bu koruma işini CBS Akrolit Dış Cephe Kaplama Boyası en mükemmel şekilde yerine getirecektir. CBS Akrolit Saf Akrilik Dış Cephe Kaplama Boyası

evinizin dış cephesini
bir zırh gibi sarıp
dış tesirlerden
korur.

Üstelik birbirinden cana yakın renkleriyle evinizin dış görünüşüne göz alıcı bir güzellik getirir.

CBS dev Alman Kimya kompleksi BASF (Badische Anilin und Soda Fabrik A.G.)'ın özel formülleriyle Türkiye'de CBS Boya - Kimya fabrikalarında imal olunmaktadır.

Evinizi CBS Akrolit sarsın.

Eviniz kara, yağmura,
güneşe, rüzgâra
karşı yıllarca
korunsun.

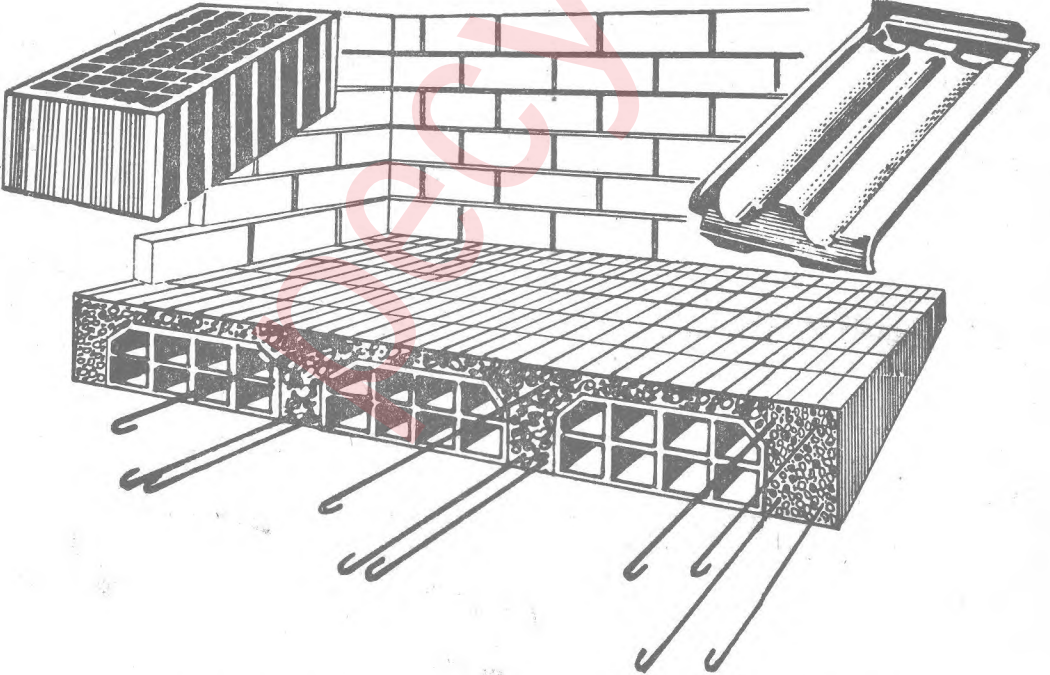
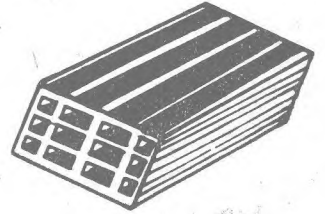
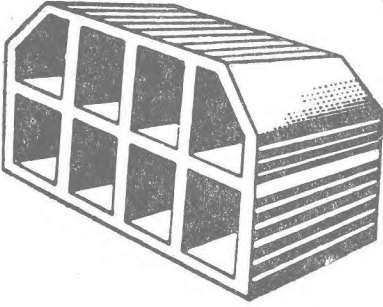
ILANCIK M2

CBS Akrolit®
dış cephe kaplama boyası

CBS BOYA - KİMYA SANAYİİ ve TİCARETİ A.Ş.
Karaköy Kardeşim Sok. 44/3 İstanbul Tel: 49 67 10

TUĞLA-KİREMİT ve ASMOLEN FABRİKALARI

KADIKÖY SATIŞ BÜROSU

Mühürdar Fuat Bey Sokak Talas İş Hanı kat 1
Kadıköy-İstanbul Tel.361342-364898

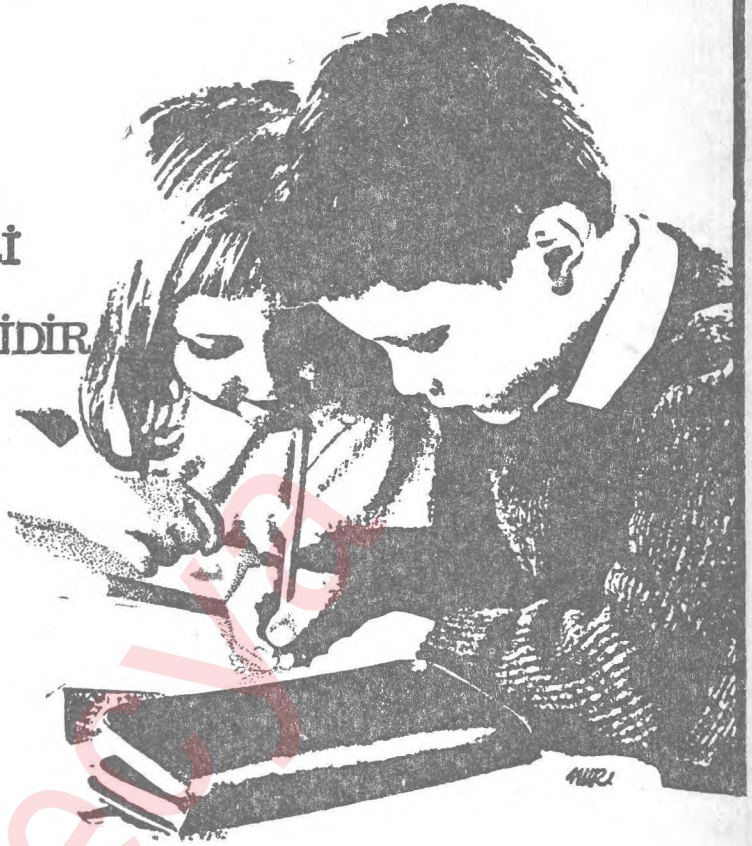
İSTANBUL SATIŞ BÜROSU

Meclisi Mebusan Cad. Arhan Salıpazarı-İstanbul
Tel. 45 5000-49 58 02

Harbiyedeki YAPI ENDÜSTRİ MERKEZİ'nde bulunan standımızın görülmesini rica ederiz.

**İktisat
Dergisine
Abone
Olunuz.**

BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR

ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALİŞTİRİNİZ

T.C.ZİRAAT BANKASI

HOS BAG

**ŞARAP
SANAYİİNDE
KALİTE ve NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE**

**TEKEL
SUNAR**

(Basın : 60434 - 46573)